

SAVANORYSTĖS, KAIP LAISVALAIKIO FORMOS GERINANČIOS GYVENIMO KOKYBĖ, PASIRINKIMO BARJERŲ DIAGNOSTIKA: SPORTO INDUSTRIJOS ATVEJIS

Audrius Šimkus, Andrius Brusokas

Kauno kolegija

Anotacija. Laisvalaikis, kuris tradiciškai apibrėžiamas kaip laikas, laisvas nuo mokamo darbo, nuo buitinių ir fiziologinių reikmių tenkinimo, yra mažiausiai instituciskai ir socialiai reglamentuota žmogaus gyvenimo sfera. Būtent todėl jis vertinamas kaip ypač svarbi erdvė, suteikianti žmogui galimybę save tobulinti bei realizuoti, turėti individualų pasirinkimą. Tai atspindi žmogaus savijautą, lemia jo pasitenkinimo gyvenimu lygį, t.y. nusako jo gyvenimo kokybę.

Pasaulio šalyse savanorystė suprantama skirtingai savo socialiniame ir kultūriniame kontekste. Tai yra būdas, kuriuo visuomenė organizuojama. Tai veikla, kuri reikalauja aktyvizmo, atima nemažą dalį laiko. Tai daugiau nei pareiga, tai darbas naudojant savo įgūdžius be jokios prievartos. Taip pat savanoriai gauna ir nematerialios naudos: žinių, patirties. Vienas iš stipriausių įnašų į savanorystę yra žmogiškasis kapitalas. Savanorystė suburia vieno tikslo siekiančius asmenis. Tarp studentų tai kelias link socialinės integracijos ir savirealizacijos. Savanorystė tampa vis populiarsniu būdu atiduoti dalį savęs visuomenei ir įgyti vertingos patirties. Tačiau kai kurie potencialūs savanoriai vis dar susiduria su praktiniais ir psichologiniais barjeriais, kurie trukdo užsiimti savanoryste.

Gyvenimo kokybė yra studijų sritis, kuri sulaukė vis didėjančio susidomėjimo. Gyvenimo kokybė mokslininkų darbuose tapatinama su gerovės kontekstu, laimingo – visaverčio gyvenimo suvokimu arba laikoma kaip pasitenkinimas gyvenimu. Tokie gyvenimo kokybės sampratos kaitos aspektai, remiantis užsienio mokslininkų darbais, parodo, jog atskirais visuomenės vystymosi etapais asmens ir / ar visuomenės gerovė, ar gyvenimo kokybė turėjo jai būdingų bruožų arba buvo veikiama to meto aplinkos – socialinės, ekonominės ir politinės.

Apibendrinant gautus rezultatus ir palyginus juos su ankstesniais atliktais tyrimais, galima teigti, kad vis dėlto informacijos trūkumas, renkantis savanorystę, kaip laisvalaikio formą yra gana didelis barjeras savanoriams. Dauguma nežino, kur kreiptis, kad būtų savanoriais, nežino savo teisių ir neturi informacijos, kad galėtų suplanuoti savo laiką. Neteisingas informacijos sklaidymas gali sukelti nepasitenkinimo ir nesusipratimo emocijų.

Išanalizavus tyrimo rezultatus, pagrindiniais savanorystės barjeriais galima įvardyti: laiko trūkumą dėl įsipareigojimų kitoms veikloms, darbo grafika, saugumą, išlaidas, informacijos trūkumą. Sporto organizacijoms derėtų atkreipti dėmesį, kad moterys yra labiau motyvuotos savanoriauti nei vyrai.

Raktiniai žodžiai: savanorystė, laisvalaikis, sporto industrija, gyvenimo kokybė, barjerai.

Įvadas

Darbo aktualumas ir mokslinė problema. Savanorystė yra žmonių laisvalaikio praleidimo būdas. Savanoriai gerina gyvenimo kokybę tiems, kuriems aukoja savo laiką, padeda tiems, kuriems iš tiesų reikia pagalbos. Savanoriai padeda visuomenei - teikdami savo pagalbą (Decker, 2000). Nors atskiri asmenys teikia pagalbą svetimiems žmonėms, savanorystė paprastai atsiranda kažkokoje organizacinio konteksto aplinkoje (Penner, 2002). Savanorystė jauno žmogaus gyvenime (tiek asmeniniame ir socialiniame, tiek profesiniame) gali būti ne tik puikus būdas ugdyti asmenybę, teikti visuomeninę naudą, bet ir lavinti profesinius įgūdžius: įgyti naujų profesinių žinių, kompetencijų, naudingų siekiant išitvirtinti darbo rinkoje (Lautenschlager, 1993; Karajkov, 2005; Butkuvienė, 2005; Šėdienė, 2011). Nevyriausybinių organizacijų jaunas žmones moko gyventi, tobulėti įgyjant naujų žinių, įgūdžių (Potter, 2002; Williams, 2005; Jonutyte, 2007). Gyvenimo kokybė savo pobūdžiu yra daugialypė (Haas, 1997). Ji tapatinama su gerovės kontekstu, laimingo - visaverčio gyvenimo suvokimu (Šumskienė, 2005; Ruta, 2006; Camfield, 2006).

Savanoriaudami jauni žmonės turi galimybę tobulėti, įgyti naujų žinių, vystyti individualias galimybes, todėl šiame darbe pagrindinis dėmesys yra skirtas ištirti savanorystės poveikį studentų gyvenimo kokybei. Galimybė savanoriauti kiekvienais metais vis didėja. Tokių pokyčių priežastys yra globalizacija, naujų technologijų (pvz. internetas, išmanieji telefonai ir t.t.) atsiradimas bei privataus sektoriaus socialinė atsakomybė. Nei vienas renginys ar svarbi šventė neišsiverstų be savanorių pagalbos. Tačiau kai kurie potencialūs savanoriai vis dar susiduria su praktiniais ir psichologiniais barjeriais, kurie trukdo užsiimti savanoryste (Tacticos, Gardner, 2005). Kyla probleminis klausimas, kokį poveikį savanorystė turi gyvenimo kokybei, kokie barjerai atsiranda renkantis savanorišką veiklą, kaip laisvalaikio formą?

Tyrimo objektas – savanorių gyvenimo kokybės gerinimo kryptys diagnozuojant savanorystės pasirinkimo barjerus.

Tyrimo tikslas – ištirti savanorių gyvenimo kokybę gerinančias kryptis diagnozuojant savanorystės pasirinkimo barjerus.

Tyrimo uždaviniai: (1) išanalizuoti savanorystę kaip laisvalaikio formą; (2) išanalizuoti gyveni-

mo kokybės sampratą; (3) nustatyti savanorių gyvenimo kokybę gerinančias kryptis; (4) diagnozuoti egzistuojančius barjerus renkantis savanorišką veiklą, kaip laisvalaikio formą.

Tyrimų metodai ir sąlygos

Siekiant įvertinti savanorystės poveikį gyvenimo kokybei bei diagnozuoti barjerus renkantis kaip laisvalaikio formą, buvo atliktas kiekybinis tyrimas. Tiriamoji visuma parinkta remiantis Lietuvos Respublikos socialinės ir darbo ministerijos užsakyto mokslinio tyrimo *Nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo tyrimo pristatymas* rezultatais (Tamutienė, Civinskas, 2012). Tyrime respondentai pasirinkti atsitiktinės atrankos ir savarankiškumo principu. Pasirinkta ir taikoma strategija – apklausa raštu, pagal kurią surinkti duomenys naudojami skaičiavimams bei daromos išvados.

Kiekybinis tyrimo procesas vyko IV etapais: (I) *Koncepcijos formavimas*. Apgalvotas tyrimo instrumentas (klausimynas), duomenų analizės metodai (statistinė analizė), adaptuoti anketos klausimai, remiantis M. Ruohonen, M. Crosby, S. Konidari ir kt., (2009, 2010) atliktu tyrimu ir pagal *Barriers to Volunteering Questionnaire* (2011), kurį sudarė Georgetown universiteto darbuotojai, bendradarbiaudami su Nacionaline visuomenės sveikatos asociacija (NACHO) ir Harvardo universiteto visuomenės sveikatos fakultetu ir sudaromas klausimynas. (II) *Tyrimo planavimas*. Vykdoma tiriamųjų atranka. Tiriamųjų visuma parinkta remiantis Lietuvos Respublikos socialinės ir darbo ministerijos užsakyto mokslinio tyrimo *Nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo tyrimo pristatymas* rezultatais (Tamutienė, Civinskas, 2012). Tyrime dalyvavę respondentai pasirinkti atsitiktinės atrankos ir savarankiškumo principu. (III) *Empirinis procesas*. Anketa buvo internetiniame tinklalapyje www.apklausa.lt. Nuoroda į klausimyną buvo platinama NGO (*liet. Nevyriausybinių organizacijų*) konferencijose ir siunčiama asmeniškai elektroniniu paštu, pasinaudojant sporto ir kitų sričių nevyriausybinių organizacijų savanorių duomenų bazėmis, kurie savanoriauja ir savanoriavo bei kurie neturėjo savanorystės patirties. (IV) *Analizė*. Gauta informacija sistemingai ir tikslingai analizuojama bei apdorojama, atskleidžiant savanorystės poveikį gyvenimo kokybei bei pasirinkimo barjerus.

Tikslinę tyrimo populiaciją sudaro savanoriai priklausantys nevyriausybinių organizacijoms, bei kitokiu pagrindu nevyriausybinių organizacijom priklausantys nariai neturintys savanorystės patirties.

What margin of error can you accept? 5% is a common choice	7 %
What confidence level do you need? Typical choices are 90%, 95%, or 99%	95 %
What is the population size? If you don't know, use 20000	339569
What is the response distribution? Leave this as 50%	50 %
Your recommended sample size is	196

1 pav. Imties tūrio skaičiuoklė

Remiantis Lietuvos Respublikos socialinės ir darbo ministerijos užsakyto mokslinio tyrimo *Nevyriausybinių sektoriaus institucinio tvarumo, savanorių įtraukimo, indėlio į šalies ūkio augimą ir galimybių plėtojimo tyrimo pristatymas* (Tamutienė, Civinskas, 2012) duomenimis, Lietuvoje savanorišką veiklą vykdo apie 339569 savanoriai. Imties tūriui nustatyti buvo pasitelkta Raosoft Sample size calculator programa (žr. 1 pav.), kuri apskaičiavo $n=196$.

Vykdam apklausą ir analizuojant rezultatus, buvo atlikti šie veiksmai: (1) Klausimynas buvo sukurtas ir pateiktas internetiniame tinklalapyje www.apklausa.lt, skirtame kurti ir atlikti apklausas. (2) Elektroninė klausimyno nuoroda patalpinta NGO konferencijose. Taip pat klausimyno nuoroda buvo siunčiama elektroniniu paštu. Išsiųsta ir išplatinta anketų - 240. Grįžo - 211. Iš viso tyrime panaudotos 197 anketos. (3) Surinkti tyrimo duomenys analizuojami statistiškai.

Remiantis aštuonių Londono universitetų (Imperial College London; Kingston University Student's Union; London Metropolitan University; London School of Economics; Queen Mary Student's Union; University College London; University of Greenwich; University of Westminster) savanorių grupių: Minna Ruohonen, Martin Crosby, Stavroula Konidari, Jen Lowthrop, Sarah Gifford, John Braime, Sarah Sunderland, Berekheth Berakhy, (2009, 2010), 2009 – 2010 mokslo metais atliktu tyrimu, kuriame tirtas savanorystės poveikis gyvenimo kokybei bei pagal *Barriers to Volunteering Questionnaire* (2011), kurį sudarė Georgetown universiteto darbuotojai, bendradarbiaujant su Nacionaline visuomenės sveikatos asociacija (NACHO) ir Harvardo universiteto visuomenės sveikatos fakultetu buvo sudarytas klausimynas, kurį sudaro 30 klausimų.

Tyrimo metu buvo tiriama savanorystės poveikis: asmenybei, įgyjamiems įgūdžiams, studijoms, įsidarbinimui, socialiniam ir kultūriniam gyvenimui.

mui, barjerų prevencijai. Apklausai atlikti klausimynas buvo suskirstytas į 3 dalis. *Ivadinė dalis*. Kreipiamasi į respondentus, nurodomas tyrimo tikslas. *Socialinis blokas*. Šioje dalyje buvo pateikti sociokultūriniai – demografiniai kintamieji, kurie atskleidė turinčių savanorystės patirties ir neturinčių savanorystės patirties: lytį, amžių, išsilavinimą. *Pagrindinė dalis*. Anketa buvo dalijama į dvi dalis. Pirmoje dalyje buvo pateiktas klausimas respondentams, kurie neturi savanorystės patirties. Klausimo tikslas - išsiaiškinti barjerus trukdančius studentams savanoriauti. Antroji anketos dalis skirta respondentams, turintiems savanorystės patirties. Šios dalies tikslas: išsiaiškinti informacijos šaltinius, apie nevyriausybinių organizaciją (pvz. „Iš kur sužinojote apie nevyriausybinių organizaciją (-jas), kuriai priklausote (-ėte)?“), priežastis, kodėl studentai renkasi savanoriauti, (pvz., „Kokios buvo pagrindinės priežastys renkant savanorystę?“) bei savanorystės poveikį asmenybei, įgyjamiems įgūdžiams, studijoms, įsidarbinimui bei socialiniam ir kultūriniam gyvenimui.

Tyrime apklausti 197 respondentai. Dominavo moterys – 67,7 proc., vyrų užpildžiusių klausimyną buvo tik 32,3 proc., tai yra per pusę mažiau nei moterų. Daugiausiai užpildžiusių klausimyną yra nuo 21 – 25 metų (52,5 proc.), tarp jų dominavo moterys, jos yra net 59, mažiausiai nuo 41 ir daugiau metų (3,1 proc.). Apklaustų respondentų iki 20 metų yra 24,1 proc., nuo 25 iki 30 metų 15,4 proc., šioje amžiaus kategorijoje dominuoja vyrai. Respondentų kurie save priskiria nuo 31 iki 40 metų kategorijai yra taip pat mažuma, tik 4,9 proc..

Tyrimų rezultatai ir jų aptarimas

Norint sužinoti turinčių savanorystės patirties ir neturinčių savanorystės patirties respondentų procentą, buvo paklausta: „Ar turėjote galimybę savanoriauti?“. Respondentų atsakymai pasiskirstė taip: 74, 1 proc. apklaustųjų atsakė, kad turi savanorystės patirties, 25,9 proc. apklaustųjų atsakė neturintis savanorystės patirties. Respondentai, kurie atsakė neturėję galimybės savanoriauti, buvo paprašyti Likerto skalėje įvertinti veiksnius, trukdančius savanoriauti, nuo 1 iki 7, kai 1 - visiškai nesutinku, 7 - visiškai sutinku. Daugiausiai respondentų – 50 proc. nurodė, kad savanoriauti jiems trukdo mokamas darbas, kiek mažiau – 41,9 proc. nurodė, jog nerado savanorystės, kuri būtų susijusi su jų specialybe, 35,5 proc. teigia, kad savanorystė užima pernelyg daug laiko, 32,8 proc. teigia nesulaukę paskatinimo iš savo aukštosios mokyklos ir 29,5 proc. respondentų nurodė, kad nesavanoriauja, nes dirba mokamą darbą.

Londone atliktame tyrime, kuriame buvo tiriami veiksniai, trukdantys savanoriauti, rezultatai parodė, kad pagrindinės priežastys dėl kurių nesavanoriauja yra šios: didžiausią laiko dalį užima studijos,

savanorystė vykdoma netinkamu laiku, neranda savanorystės, kuri sietųsi su jų specialybe. Palyginę atliktų tyrimų su Londono ir Lietuvos respondentais rezultatus, matome, kad svarbiausi veiksniai, trukdantys yra: studijos, kurios užima didelę laiko dalį studentų gyvenime, taip pat neranda savanorystės, kuri būtų susijusi su jų studijuojamu dalyku, savanorystė vykdoma netinkamu laiku ir apskritai užima daug laiko.

Išsiaiškinus barjerus trukdančius savanoriauti, toliau anketą pildė respondentai, turintys savanorystės patirties. Respondentų buvo paklausta, iš kur jie sužinojo apie nevyriausybinių organizaciją, kuriai priklauso/-ė.

Pagrindiniai informacijos šaltiniai, iš kurių respondentai sužino apie sporto organizaciją, kuriai priklauso/-ė yra draugai (28,5 proc.), renginiai (17,3 proc.), savanorystės skelbimai (13,4 proc.), savanorystės tinklalapis (12,3 proc.) bei kiti šaltiniai.

Skiltyje „Kita“, kurią sudaro 6,7 proc., respondentų nurodė apie nevyriausybinių organizaciją sužinoję darbo skelbimuose, darbe, perskaitę žurnale, taip pat nurodė patys domėjęsi ir ieškoję nevyriausybinių organizacijos, kurioje galėtų savanoriauti.

Respondentų buvo paprašyta nurodyti savanorystės pasirinkimo priežastis. Apklausos duomenys parodė, jog pagrindinės priežastys, dėl kurių studentai renkasi savanorystę yra šios: nauji įgūdžiai (15,5 proc.), galimybė susipažinti su žmonėmis ir susirasti draugų (12,9 proc.), pagalba žmonėms (11,1 proc.), malonus laiko praleidimas (9,1 proc.) ir kitos priežastys.

Londono universitetų savanorių grupės narių atliktame tyrime, kuriame buvo tiriamos pagrindinės priežastys dėl kurių respondentai renkasi savanorystę, rezultatai parodė, kad studentai pasirenka savanorystę, nes nori ką nors pakeisti, jiems yra malonus laiko praleidimo būdas, nori įgyti naujų įgūdžių. Palyginę atliktų tyrimų su Londono mokslininkų grupe ir Lietuvos rezultatus, matome, kad pagrindinės priežastys, dėl kurių respondentai pasirenko savanorystę yra šios: nauji įgūdžiai, noras ką nors pakeisti, noras susipažinti su žmonėmis ir susirasti draugų, noras maloniai praleisti laiką bei padėti žmonėms. Remiantis tyrimų rezultatais, galima teigti, kad rinkdamiesi savanorystę respondentai galvoja pirmiausiai apie save - kokią naudą jie iš to gaus. Gaunama nauda, tokia, kaip: nauji įgūdžiai, ryšiai su visuomene, padeda studentams ne tik lengviau adaptuotis aukštojoje mokykloje, bet ir gyvenime.

Toliau klausimyne buvo tiriamas savanorystės poveikis: (1) Asmenybei; (2) Įgyjamiems įgūdžiams; (3) Studijoms; (4) Įsidarbinimui; (5) Socialiniam ir kultūriniam gyvenimui bei (6) Savanorystės poveikis asmenybei.

Poveikis asmenybei. Norint nustatyti savanorystės poveikį respondentų asmenybei, buvo paklausta, kaip savanorystė paveikė jų asmenybę. Respon-

dentai teigia, kad savanoriaudami įgijo drąsos išbandyti naujų dalykų (24 proc.), atsirado daugiau motyvacijos (23,6 proc.), įgavo pasitikėjimo savo jėgomis (23,1 proc.), išmoko valdyti ir kontroliuoti stresą (14 proc.) bei gavo kitos naudos. Savanorystės poveikis asmenybei, rezultatai pasiskirstė taip: savanoriaudami respondentai jautėsi esą reikšmingi, įgavo pasitikėjimo savo jėgomis, įgijo drąsos išbandyti naujus dalykus bei įgavo daugiau motyvacijos. Palyginę atliktų tyrimų su Londono ir Lietuvos respondентаis rezultatus, matome, kad savanorystė respondentų asmenybę formuoja teigiama linkme: labiau pasitiki savo jėgomis, ko dažnai trūksta jauno žmogaus gyvenime, turi galimybę pasijausti reikšmingesni, pasiryžta išbandyti naujų dalykų ir, svarbiausia, atsiranda daugiau motyvacijos, kas itin svarbu norint gyvenime pasiekti užsibrėžtų tikslų.

Igyjami įgūdžiai savanorystės metu. Norint nustatyti, kokių įgūdžių įgyja savanorystės metu, respondentų buvo paklausta: „Kokių įgūdžių įgijote savanorystės metu?“. Daugiausiai studentų teigė savanorystės metu įgiję bendravimo įgūdžių (19,2 proc.), bei darbo komandoje įgūdžių (17,1 proc.), taip pat socialinių/ tarpasmeninių įgūdžių (14,6 proc.), laiko valdymo (11,9 proc.) ir kitų įgūdžių.

Londonė mokslininkų grupės narių atliktame tyrime, kuriame buvo tiriami įgyjami įgūdžiai savanorystės metu, rezultatai parodė, kad respondentai įgijo: bendravimo, socialinių/ tarpasmeninių, žmonių išklauso ir vadovavimo įgūdžių. Palyginę atliktų tyrimų su Londono ir Lietuvos respondентаis rezultatus, matome, kad savanorystės metu daugiausiai įgijo bendravimo, darbo komandoje, socialinių/ tarpasmeninių, laiko valdymo įgūdžių. Apibendrinus tyrimų rezultatus galima teigti, kad respondentų gaunami įgūdžiai savanorystės metu, padeda ne tik asmeniniame gyvenime, bet ir studijuojant aukštojoje mokykloje, adaptuojantis visuomenėje o pabaigus studijas ir darbo rinkoje.

Savanorystės poveikis studijoms. Norint išsiaiškinti savanorystės poveikį studentų studijoms, respondentų buvo paklausta: „Koks savanorystės poveikis Jūsų studijoms?“. Daugiausiai respondentų nurodė, kad savanorystė davė bendros naudos jų studijoms (41,5 proc.), studentai teigia, kad aukštojoje mokykloje įgytas žinias pritaikė praktikoje (22 proc.), savanorystė davė idėjų baigiamajam darbui (13,6 proc.) ir kitos naudos studijoms. Tikėtina, kad tokiems atsakymams turėjo įtakos tai, kad tarp respondentų dominavo pirmos pakopos bakalauro studijų, trečio ir ketvirtos kurso studentai, kuriems yra aktualūs baigiamojo darbo rašymo klausimai bei galimybė per kelerius mokymosi metus pritaikyti įgytas žinias savanorystės metu.

Pateikti respondentų komentarai rodo, kad savanorystė ne visada suteikia naudos studijoms. Respondentų teigimu, dėl savanorystės nukentėjo jų paskaitų lankomumas, suprastėjo pažymiai, univer-

sitetas neleido įgyvendinti idėjų. Tačiau buvo respondentų, kurie nurodė, kad savanorystė neturėjo jokio poveikio jų studijoms.

Londonė mokslininkų grupės narių atliktame tyrime, kuriame buvo tiriamas savanorystės poveikis studentų studijoms, respondentų atsakymai pasiskirstė taip: savanorystė davė bendros naudos studijoms, studentai turėjo galimybę pritaikyti aukštojoje mokykloje įgytas žinias praktikoje, savanorystė plėtojo supratimą apie studijų programas. Palyginę atliktų tyrimų su Londono studentais ir Lietuvos studentais rezultatus, matome, kad savanorystė daugumos studentų studijoms turėjo tokį teigiamą poveikį: davė bendros naudos studijoms, studentai turėjo galimybę pritaikyti aukštojoje mokykloje įgytas žinias praktikoje, savanorystė davė idėjų baigiamajam darbui bei plėtojo supratimą apie studijų programas.

Savanorystės poveikis įsidarbinimui. Norint išsiaiškinti savanorystės poveikį įsidarbinimui, respondentų buvo paklausta: „Kaip savanorystė paveikė Jūsų įsidarbinimo galimybes?“. Daugiausiai atsakiusiųjų teigia, kad savanoriaudami užmezgė naudingų pažinčių, kurios padės siekiant karjeros (26,1 proc.) studentai jaučiasi labiau savimi pasitikintys, dalyvaudami darbo pokalbiuose (23,6 proc.), teigia įgiję potencialių žinių, kurių reikalauja darbdaviai (19,4 proc.) bei gavo kitokios naudos.

Londonė mokslininkų grupės narių atliktame tyrime, kuriame buvo tiriamas savanorystės poveikis įsidarbinimui, tyrimo rezultatai parodė, kad respondentai labiau savimi pasitiki dalyvaudami darbo pokalbiuose, teigia įgiję potencialių įgūdžių, kurių reikalauja darbdaviai bei nurodė, kad padidėjo bendrų įsidarbinimo galimybių. Palyginę atliktų tyrimų su Londono ir Lietuvos respondентаis rezultatus, matome, kad savanorystė studentų įsidarbinimui turi tokį poveikį: studentai savanorystės metu užmezga naudingų pažinčių, kurios padeda siekiant karjeros, studentai labiau savimi pasitiki, dalyvaudami darbo pokalbiuose, savanorystės metu įgyja potencialių žinių, kurių reikalauja darbdaviai bei padidėja bendrų įsidarbinimo galimybių. Apibendrinę atliktų tyrimų rezultatus, galime daryti išvadą, kad savanorystė turi teigiamą poveikį įsidarbinimui. Savanoriai turi didesnių perspektyvų gauti darbą nei tie, kurie neužsiima savanoryste, nes savanorystės metu savanoriai išsiugdo pasitikėjimą savomis jėgomis, užmezga naudingų pažinčių bei įgyja potencialių žinių, reikalingų dabartinėje darbo rinkoje.

Savanorystės poveikis respondentų socialiniam/ kultūriniam gyvenimui. Tiriant savanorystės poveikį socialiniam / kultūriniam gyvenimui, respondentų buvo paklausta: „Kokį poveikį Jūsų socialiniam / kultūriniam gyvenimui turėjo savanorystė?“. Respondentai teigia susiradę naujų draugų (27,6 proc.), pasijutę bendruomenės dalimi (27,6 proc.), savanoriaudami turėjo galimybę bendrauti su skirtingų kultūrų žmonėmis (27,1 proc.) bei susipažinti su

įvairiomis kultūromis (15,9 proc.).

Londonė mokslininkų grupės narių atliktame tyrime, kuriame buvo tiriama savanorystės poveikis respondentų socialiniam/ kultūriniam gyvenimui, rezultatai parodė, kad: respondentai turėjo galimybę bendrauti su skirtingų kultūrų žmonėmis, susipažinti su skirtingomis kultūromis ir turėjo galimybę pasijusti esant bendruomenės dalimi. Palyginę atliktų tyrimų su Londono studentais ir Lietuvos studentais rezultatus, matome, kad savanorystė socialiniam/ kultūriniam gyvenimui turėjo tokį teigiamą poveikį: susirado naujų draugų, turėjo galimybę bendrauti su skirtingų kultūrų žmonėmis, pasijausti bendruomenės dalimi. Apibendrinus tyrimų rezultatus, galima teigti, kad savanorystė praturtina studentų socialinį/ kultūrinį gyvenimą. Lengviau įsiliesia į socialinį gyvenimą, praturtina bendravimo įgūdžius tiek gimtąja, tiek užsienio kalba, praplečia savo kultūrinį akiratį.

Siekiant išsiaiškinti, kokių sunkumų respondentams iškilo savanorystės metu, respondentai buvo paprašyti Likerto skalėje įvertinti veiksnius nuo 1 iki 7, kai 1 - visiškai nesutinku, 7 - visiškai sutinku, kurie jiems buvo sunkiausi savanorystės metu. Respondentai nurodė, kad sunkiausia yra: prisitaikyti prie aplinkos, kurioje jie savanoriavo (41,9 proc.), dirbti su vaikais ir jaunais žmonėmis turinčiais specialių poreikių (neįgalieji) (40,7 proc.), laiko valdymas (36,2 proc.) ir kiti sunkumai. Net 40 proc. respondentų įvardijo, kad savanorystės metu jiems neiškilo jokių sunkumų.

Londonė mokslininkų grupės narių atliktame tyrime, kuriame buvo tiriami sunkumai išskylančios savanorystės metu, rezultatai parodė, kad sunkiausia sekėsi įgyti naujų įgūdžių, valdyti laiką ir dirbti su vaikais ir jaunais žmonėmis turinčiais specialių poreikių (neįgalieji). Palyginę atliktų tyrimų su Londono ir Lietuvos respondentais rezultatus, matome, kad sunkiausia savanorystės metu yra prisitaikyti prie aplinkos, įsisavinti naujų įgūdžių ir mokytis, dirbti su vaikais ir jaunais žmonėmis turinčiais specialių poreikių (neįgalieji) bei valdyti laiką. Apibendrinus atliktų tyrimų rezultatus, galima daryti išvadą, kad savanorystė nėra lengva laisvalaikio veikla, kadangi ji pareikalauja iš savanorių daug kantrybės, pastangų bei gebėjimo prisitaikyti prie naujos aplinkos.

Norint išsiaiškinti, kas buvo lengviausia savanorystės metu, respondentų buvo paprašyta Likerto skalėje įvertinti veiksnius nuo 1 iki 7, kai 1 - visiškai nesutinku, 7 - visiškai sutinku, kurie jiems buvo lengviausi savanorystės metu.

Respondentai nurodė, kad lengviausia buvo padėti žmonėms (69,8 proc.), bendradarbiauti su visuomene (69,1 proc.), bendrauti su skirtingų kultūrų žmonėmis ir susirasti draugų (66,7 proc.), gerinti turimus įgūdžius (65,9 proc.) ir kita.

Londonė mokslininkų grupės narių atliktame tyrime, kuriame buvo tiriami lengviausi veiksniai sa-

vanorystės metu, rezultatai parodė, kad lengviausia buvo bendrauti su skirtingų kultūrų žmonėmis ir susirasti draugų, gerinti turimus įgūdžius bei padėti žmonėms. Palyginę atliktų tyrimų su Londono ir Lietuvos respondentais rezultatus, matome, kad lengviausia savanorystės metu yra padėti žmonėms, bendradarbiauti su visuomene, bendrauti su skirtingų kultūrų žmonėmis ir susirasti draugų bei gerinti jau turimus įgūdžius. Apibendrinus tyrimų rezultatus, galima daryti išvadą, kad savanorystės metu nesusiduria vien su sunkumais, bet patiria daug malonių, prasmingų akimirų, kuriomis padaro ne tik gera kitiems, bet ir sau patiems.

Apibendrinus tyrimo rezultatus, pastebėta, kad tarp respondentų dominavo moterys. J. Chapman ir R. Morley (1999) tyrinėjo lyčių skirtumus ir surado, kad moterys yra motyvuotesnės savanoriauti nei vyrai. A. Rokach ir S. Wanklyn, (2009) taip pat sutinka, kad moterys yra labiau linkusios užsiimti savanoryste. Londono mokslininkų grupės narių atliktame tyrime tarp respondentų taip pat dominavo moterys, jos sudarė 70 proc. apklaustųjų. Paklausus respondentų, ar jie turėjo galimybę savanoriauti, rezultatai parodė, kad dauguma atsakiusiųjų (74,1 proc.) teigė turėję savanorystės patirties ir 25,9 proc. nurodė neturėję jokios savanorystės patirties. 74,1 proc. apklaustųjų, kurie teigė turintys savanorystės patirties, sudarė 68 moterys ir 17 vyrų. Gauti atsakymai patvirtina mokslininkų (Chapman ir Morley, 1999; Rokach ir Wanklyn, 2009) teiginį, kad moterys yra labiau linkusios savanoriauti nei vyrai.

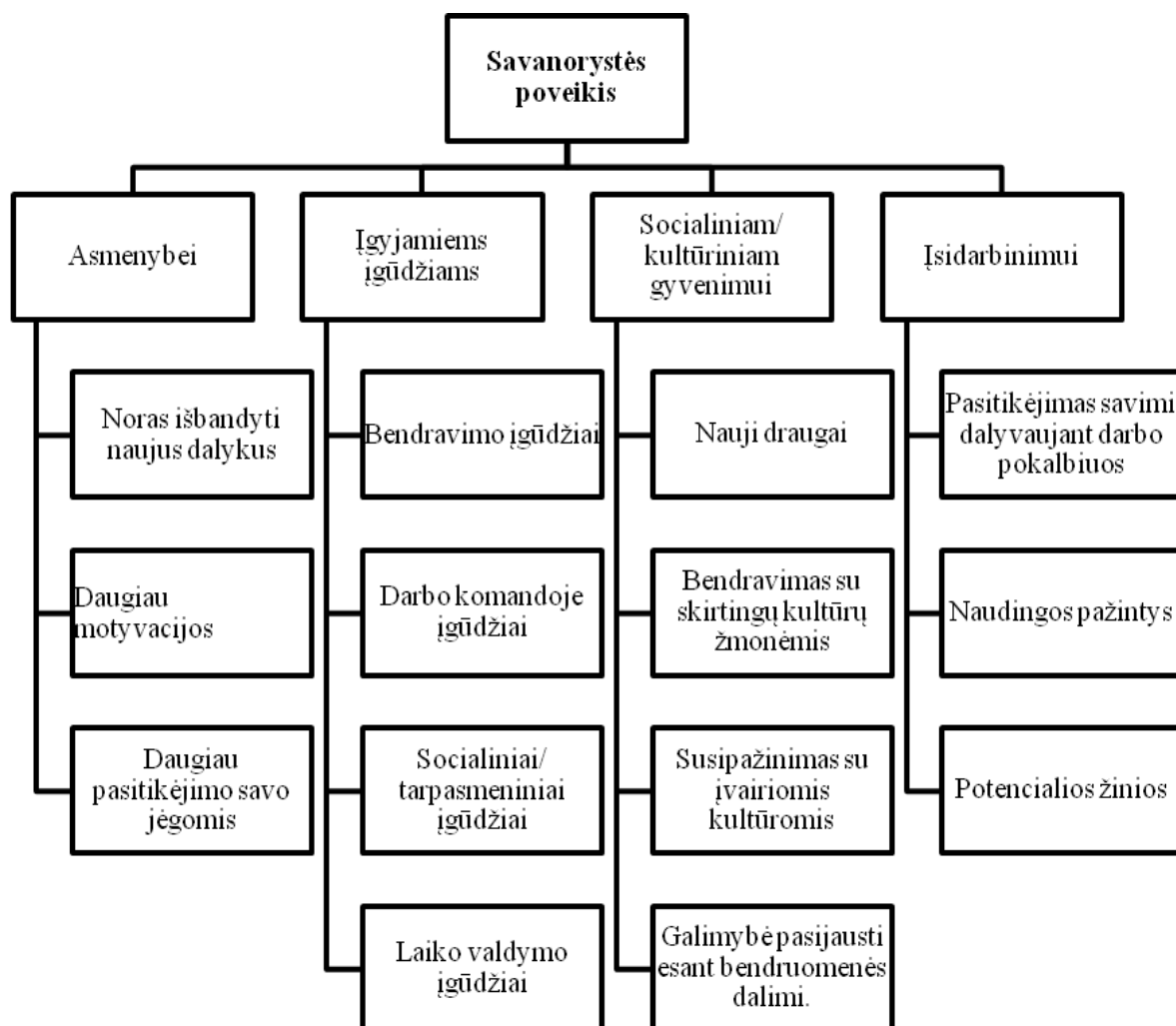
Tyrimo rezultatai parodė, kad savanoriauti trukdo šios pagrindinės priežastys: studijos, respondentai neranda savanorystės, kuri būtų susijusi su jų studijuojamu dalyku, savanorystė užima daug laiko, nesulaukia paskatinimo iš savo artimos aplinkos bei yra užimti amokamu darbu. Tyrimo rezultatai sutampa su Londono mokslininkų grupės narių atliktu tyrimu, kuriame buvo tiriamos priežastys trukdančios užsiimti savanoryste. Tyrimas parodė, kad užsiimti savanoryste taip pat trukdo studijos, savanorystė vykdoma netinkamu laiku bei respondentai neranda savanorystės, kuri būtų susijusi su jų studijuojamu dalyku. Tyrimų rezultatai nestebina, kadangi respondentų pagrindinis užsiėmimas yra mokamas darbas, o savanorystė, kaip teigia respondentai, užima nemažą laiko dalį. Kaip vieną iš priežasčių, kodėl neužsiima savanoryste, Londono ir Lietuvos respondentai nurodė, jog neranda savanorystės, kuri būtų susijusi su jų studijuojamu dalyku. Taigi galime daryti išvadą, kad studentai mėliau rinktųsi su jų specialybe susijusią savanorystę, nes tuomet turėtų galimybę pritaikyti aukštojoje mokykloje įgytas žinias praktiškai bei tobulėti toje srityje.

Tyrimo duomenys parodė, kad pagrindiniai informacijos šaltiniai, iš kurių respondentai sužino apie nevyriausybinės organizacijas yra: draugai,

renginiai, savanoriškos veiklos skelbimai ir tinklalapiai.

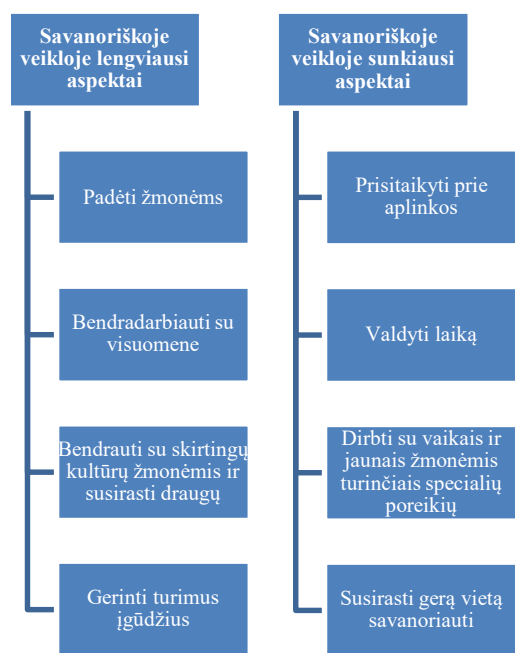
Apklauskos rezultatai parodė pagrindines priežastis, kodėl respondentai renkasi savanorystę. Respondentai įvardijo šias priežastis: nauji įgūdžiai, galimybė susipažinti su žmonėmis ir susirasti draugų, pagalba žmonėms ir malonus laiko praleidimo būdas. Remiantis apklauskos duomenimis, galima daryti išvadą, kad nusprenddami, ar pasirinkti savanorystę, ar ne, respondentai pirmiausiai galvoja apie save – kokią naudą jie iš to turės. Gaunama nauda tokia, kaip: nauji įgūdžiai, ryšiai su visuomene, padeda lengviau adaptuotis įvairiuose gyvenimo srityse. Apibendrinant savanorystės poveikį studentų asmenybei, įgyjamiems įgūdžiams, įsidarbinimui bei socialiam/ kultūriniam gyvenimui galima teigti, kad savanorystė studentams duoda teigiamą poveikį (žr. 2 pav.). Savanoriaudami studentai įgyja drąsos išbandyti naujų dalykų, studentams

atsiranda daugiau motyvacijos, kas itin svarbu norint studijose ir gyvenime pasiekti užsibrėžtų tikslų. Savanoriaudami studentai įgyja pasitikėjimo savo jėgomis, ko dažnai trūksta jauno žmogaus gyvenime. Įgūdžiai, įgyti savanorystės metu, padeda ne tik studentų asmeniniame gyvenime, bet ir studijuojant aukštojoje mokykloje, adaptuojantis visuomenėje o pabaigus studijas ir darbo rinkoje. Savanoriai studentai išties turi didesnių perspektyvų gauti darbą nei studentai, kurie neužsiima savanoryste. Studentai savanorystės metu išsiugdo pasitikėjimą savomis jėgomis, užmezga naudingų pažinčių bei įgyja tam tikrų įgūdžių (vadovavimo, problemų sprendimo, bendravimo, darbo komandoje ir kt.), reikalingų šiuolaikinėje darbo rinkoje. Savanorystė praturtina studentų socialinį/ kultūrinį gyvenimą. Jie lengviau įsilieja į socialinį gyvenimą, praturtina bendravimo įgūdžius tiek gimtąja, tiek užsienio kalbomis, praplečia kultūrinį akiratį.

2 pav. Savanorystės poveikis asmenybei, įgyjamiems įgūdžiams, įsidarbinimui ir socialiam, kultūriniam gyvenimui.

Apklausoje rezultatai parodė, kas respondentams yra lengviausia ir sunkiausia savanorystės metu (žr. 3 pav.).

3 pav. Lengviausi ir sunkiausi aspektai savanorystės metu

Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima daryti prielaidą, kad respondentai savanorystės metu nesusiduria vien tik su sunkumais, bet ir patiria daug malonių, prasmingų akimirku, kuriomis padaro ne tik gera kitiems, bet ir sau patiems.

Išvados

1. Savanorystė yra laisvalaikio forma, nes tai - nepriverstinė veikla siejama su laisvu įsipareigojimų vykdymu. Savanorystė kaip laisvalaikis yra sudėtingas užsiėmimas, kuris įgalina žmones ieškoti asmeninės prasmės ir tapatumo, tyrinėti savo poreikius, interesus, socialines ir politines vertybes. Tai veikla, pasižyminti planavimo procesu ir dideliu įsitraukimu.
2. Gyvenimo kokybė XX a. buvo suprantama kaip: individualus gerovės lygis siejamas su žmogaus fizine, psichine, socialine bei materialine gerove. Nuo XXI a. pradžios gyvenimo kokybė suprantama kaip individualus gerovės lygis, siejamas su žmogaus socialine ir psichine gerove. Gyvenimo kokybės samprata skirtingais šimtmečiais pakito nežymiai.
3. Savanorystė tampa vis populiareniu būdu atiduoti dalį savęs visuomenei ir įgyti vertingos patirties. Tačiau kai kurie potencialūs savanoriai vis dar susiduria su praktiniais ir psichologiniais barjeriais, kurie trukdo užsiimti savanoryste. Žodis barjeras iš tiesų reiškia struktūrą, kuri yra praktinė kliūtis, siena ar limitas savanoriui. Tokiu būdu yra užkertamas kelias savanoriui laisvai pasirinkti savanorystės programą, kurioje jis

norėtų dalyvauti. Taip pat barjeru gali būti kažkas nematerialaus, kas trukdo siekti tikslo, pavyzdžiui, psichologinis barjeras. Barjeriais taip pat gali būti pasenę požiūriai (netinkamas amžius savanoriauti, savanorystės, kaip laisvalaikio formos praleidimo galimybės bei socialinės galimybės) ar nuomonės apie tai, kas iš tikro yra savanoris, į ką jis turėtų būti panašus ir kokios yra jo pareigos. Yra ir nustatytų barjerų, kurie daugiausiai yra susiję su problemomis pačioje organizacijoje, kurios trukdo asmenims tapti savanoriais ir užsiimti savanoriška veikla kaip laisvalaikio forma.

4. Remiantis atliktu tyrimu, galima teigti, kad savanoriai patenkina savo poreikius, turi saviraiškos, tobulėjimo galimybę, savanorystė suteikia emocinę, socialinę gerovę, o tai yra savanorių pasitenkinimas gyvenimu. Tai parodo, kad savanorystė turi teigiamą poveikį savanorių gyvenimo kokybei. Remiantis atliktu tyrimu galima teigti, kad priežastys, kurios trukdo savanoriauti, yra: laiko trūkumas dėl įsipareigojimų kitoms veikloms, darbo grafikas bei paskaitų lankymas. Pagrindiniai savanorystės barjerai yra: saugumas, finansinės išlaidos, kurias sudaro išlaidos kelionei, maistui ir nakvynei, jei savanoriška veikla trunka ilgiau nei vieną dieną. Taip pat ir informacijos trūkumas, susijęs su savanorystės pasirinkimu tam, kad būtų galima suplanuoti savo asmeninį laiką ir sužinoti, kokias pareigas užims būsimas savanoris. Tyrimas atskleidė, kad savanorystei labiausiai reikalingi įgūdžiai yra šie: komunikabilumas, užsienio kalba, komandinis darbas. Pastebėta, kad savanoriškos veiklos mokomieji kursai savanoriams suteikia daug naudos.

Literatūra

1. Butkuvienė, E. (2005). Dalyvavimas savanoriškoje veikloje: situacija ir perspektyvos Lietuvoje po 1990-ųjų. Sociologija. Mintis ir veiksmas, 2, 86–99.
2. Camfield, L. (2005). Researching Quality of Life in Developing Countries. Newsletter of the ESRC Research Group on Wellbeing in Developing Countries, 3(1), 99-111.
3. Chapman, J., Morley, R. (1999). Collegiate service-learning. Journal of Prevention & Intervention in the Community, 18 (1), 19-33.
4. Decker, K. (2000). Indicators for a Sustainable San Mateo County: Volunteerism.
5. Haas, B. K. (1997). A multidisciplinary concept analysis of quality of life.
6. Jonutyte, I. (2007). Savanorystė socialinio ugdymo sistemoje. Klaipėda: KU.
7. Karajkov, R. (2005). Volunteering and Benefits for Youth Employment.
8. Lautenschlager, J. (1993). Volunteering in the Workplace: How to promote Employee Volunteerism,

- Voluntary Action Directorate, Department of Canadian Heritage.
9. Penner, L., A. (2002). Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism: An interactionist perspective. *Journal of Social Issues*, 58(3), 447-467.
 10. Potter, Jh. (2002). Civics; Current Events; Elementary Secondary Education; Foreign Countries; National Curriculum United Kingdom.
 11. Rokach, A., Wanklyn, S. (2009). Motivation to volunteer: Helping empower sick children. *Psychology and Education: An Interdisciplinary Journal*, 46 (1), 7-25.
 12. Ruta, D., Camfield, L. (2006). Donaldson C. Sen and the Art of Quality of Life Maintenance: Towards a Working Definition of Quality of Life. WeD Working Paper 12. ESRC Research Group on Wellbeing in Developing Countries.
 13. Šedienė, P., Rossbach, C., Valauskaitė, D. (2011). Europos tarnybos savanorių motyvacijos tarpkultūriname kontekste tyrimas. *Tarpdisciplininis diskursas socialiniuose moksluose*, 3, 174–177.
 14. Šumskienė, J. (2005). Gyvenimo kokybės įvertinimas ir praktinė reikšmė. *Gydymo menas*, 4, 54-62.
 15. Williams, G. (2005). Teenagers Volunteer at Double the Rate of Adults, Government Study Finds, *Chronicle of Philanthropy*.

VOLUNTEERING AS A LEISURE FORM TO ENHANCE THE QUALITY OF LIFE IN THE CHOICE BARRIER DIAGNOSIS: SPORTS INDUSTRY CASE

Summary

Leisure, which is traditionally, defined as the time free from paid work, from domestic and physiologic needs, at the least institutionally and socially regulated sphere of human life. That is why it is regarded as a particularly important area that gives a person the opportunity to improve and to realize him/herself, to have an individual choice. This reflects the person's wellbeing, determines the level of life satisfaction, i.e. defines the quality of life.

World volunteering is understood in different ways in social and cultural context. This is the way in which society is organized. It is an activity that requires activism and takes away a significant part of time. This is more than a duty; it is work using your skills without any coercion. Also volunteers acquire intangible benefits such as knowledge and experience. One of the strongest contributions to volunteerism is human capital. Volunteering brings together one goal seeking people. For students it's a pathway to social integration and self - realization. Volunteering is becoming increasingly popular way to give part of themselves to the public and gain valuable experience. However, some potential volunteers are still facing with the practical and psychological barriers that hinder engagement in volunteering.

Quality of life is a field of study that has attracted increasing interest. Quality of life scientists work synonymously with welfare context, a happy or a full-fledged perception of life is considered as life satisfaction. Such changes in the concept of quality of life issues, on the basis of the scientific literature indicates that in individual stages of public development social well-being and quality of life had its specific features or has been under the influence of the current environment - social, economic and political.

Summing up the results, and comparing them with previous studies on the subject, it can be said, that the lack of information when choosing a volunteering as a form of entertainment is large enough barrier for volunteers. Most do not know where to go to volunteer, do not know their rights and do not have sufficient information to be able to plan their time. Incorrect and inadequate dissemination of information can lead to dissatisfaction and misunderstanding emotions. The analysis of the survey results, the main barriers for volunteering time can be the following: a lack of commitment on other activities, working hours, safety, expenditures, and lack of information. Sports organizations should bear in mind that women are more motivated to volunteer than men.

Keywords: volunteering, leisure, sport industry, life quality, barriers.

Informacija apie autorius:

Audrius ŠIMKUS – socialinių mokslų daktaras (Vadyba 03S). Sporto vadybos katedros docentas, Vadybos ir Ekonomikos fakultetas, Kauno kolegija. Adresas: Pramonės pr. 20, LT-50468, Kaunas, Lietuva. Mokslinių interesų sritys: savanoriškos veiklos valdymas, kokybės valdymas. Tel.: 00 370 37 32 41 22, el. paštas: a.simkus@voluntarius.lt.

Andrius BRUSOKAS – socialinių mokslų daktaras (Edukologija 07S). Sporto vadybos katedros vedėjas, docentas. Vadybos ir Ekonomikos fakultetas, Kauno kolegija. Adresas: Pramonės pr. 20, LT-50468, Kaunas, Lietuva. Mokslinių interesų sritys: savaveiksmiškumo ugdymas sporte, savanoriškos veiklos valdymas. Tel.: 00 370 37 32 41 22, el. paštas: andrius.brusokas@go.kauko.lt